

פרפראות בפרשה

**לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל**

אב התשפ"ה
מפטיר עֲנִיָּה סְעֵרָה (ישעיה נד)

פרשת ראה – שבת מברכין וערב ר"ח

עלון פרפראות בפרשה וחינוכי תורה מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל

התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

מולד חודש אלול יהיה בליל ראשון בשעה 23, 26 דקות ו 6 חלקים

בפרשת ראה 126 פסוקים = בְּחֻנּוּנַי

בפרשת ראה 55 מצוות, מתוכן 17 מצוות עשה ו- 38 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: לאבד ע"ז ומשמשיה • להקריב קרבנות ברגל הראשון • להקריב הקרבנות בבית הבחירה • פדית קדשים שנפל בהם מום • שחיטה • להביא הקרבן מחו"ל לבית הבחירה • חקירת העדים • שריפת עיר הנדחת • בדיקת סימני העוף • מעשר שני • מעשר עני • נגישת נכרי • שמיטת כספים • צדקה • הענק עבד עברי • שמחה ברגל • ראיה ברגל

לא תעשה : שלא למחות שם קודש • שלא להעלות קדשים בחוץ • שלא לאכול מע"ש של דגן חוץ לירושלים • שלא לאכול מע"ש של תירוש חוץ לירושלים • שלא לאכול מע"ש שלציהר חוץ לירושלים • שלא לאכול בכור חוץ לירושלים • שלא לאכול בשר העולה • שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם זריקת הדם • שלא לאכול ביכורים קודם הנחתם בעזרה • שלא למנוע מן הלויים מתנותיהם ולשמחם ברגל • שלא לאכול אבר מן החי • שלא לגרוע ממצוות התורה • שלא לשמוע מתנבא בשם ע"ז • שלא לאהוב המסית • שלא לעזוב השנהגה מן המסית • שלא להציל המסית • שלא ללמד זכות על המסית • שלא ישתוק מללמד חובה על המסית • שלא להסית לע"ז • שלא לבנות עיר הנדחת • שלא ליהנות מממון עיר הנדחת • שלא להתגודד • שלא לעשות רחקה על מות • שלא לאכול פסולי המוקדשין • שלא לאכול חלב טמא ושרץ העוף • שלא לאכול נבלה • שלא לתבוע הלוואה שעבר עליה שביעית • שלא לימנע מלהחיות העני • שלא נמנע מלהלוות לעני מפני השמיטה • שלא לשלח עבד עברי ריקם • שלא לעבוד בקדשים • שלא לגזוז את הקדשים • שלא לאכול חמץ אחר חצות • שלא להותיר מבשרהחגיגה • שלא להקריב פסח בבמה • שלא לעלות לרגל ריקם.

ציירוף שם הוי"ה של החדש אלול היא **ההו"י** יוצא מן ס"ת וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי (דברים ו כה) והנה אלו התיבות חוץ האותיות של השם היינו וצדק"ת תה"י ל"נ
 ח' בגימ' **בתשובה** (715) רמז שהחדש הזה שהצירוף הנ"ל שולט בו הוא מסוגל להתעסק בתשובה. ר"ת של הארבעה תיבות וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי הם **ותל"ד**
 בגימ' **תמוז א"ב** (456) רמז שהדינים של תמוז א"ב נמתקים באלול וכתבו הראשונים שהבעל תשובה יהיה נזהר מאד שלא לשנות דיבורו ויהיה דובר אמת
 ע"כ אמצעי התיבות הנ"ל **הי"ן צדק**. ע"ד שאמרז"ל שיהיה הין שלך צדק וכו' עוד נרמז ר"ת של אלו התיבות בגימ' **אברהם יצחק** (456). הן הנה אהבה
 יראה. הין צדק באמצע מדת אמת ליעקב. (בני יששכר אלול א)

רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה. (יא כו)

רָאָה אֲנִי נִתָּן הוא ראשי תיבות ראש א'לול ה'בט, א'שר נ'גד כ'ל ישראל, ב'וישא ת'שובה כ'וננה, כשיתחיל ערב ראש חודש ולא ימתין ליום הכפורים, ובתשובה של יחיד מרפא לרבים כמו שאמרו רז"ל, וזהו **לפניכם** לשון רבים אף כי התחיל **רָאָה** בלשון יחיד, וזה יראה ביום הידוע והוא ראש השנה דכתיב ביה (איוב א) **וַיְהִי הַיּוֹם** כמו שאמרו רז"ל, וכן ביום כפור שבו חמשה תפילות, וזהו **הַיּוֹם** שבהם יכתב ויחתם לחיים טובים אם ישוב וזהו הברכה, והקללה יראה אם לא ישוב, הברכה לשבים באלול ותשרי דהוא נוטריקון את הברכה, ומשום כי הבא ליטרה מסייעין אותו שישמע לדברי ה' - קאמר אשר תשמעון כ', ומה שאין כן אם אינו שב ויראה קללה וזהו והקללה בוא"ו וה"א יתירה שמספרם י"א כנגד י"א אוררים י"א קליפות המסיתים את האדם לחטוא, ואפשר

גם כן שלא יחטא כי מן שמאי אינם מסייעים אותו אלא פותחים לו, והיינו דלא קאמר אשר לא תשמעו אלא אם שליתי ספק. (מועד לכל חי אלוף בשם סופי ענבים) **אֶנְכִי** בגימטריא **כסא** (81) ובגימטריא **מהול** (81), אין אדם זוכה לראות פני שכינה ולנוח תחת כסא הכבוד אלא מי שהוא נימול. (תנחומא צו פ"ד) ומקיים מה שכתוב בלוחות הברית הוא זוכה למעלה הזאת. ד"א שלא תאמר אפילו גבעוני או ערבי מהול, לכך **כסא** באתב"ש **לחת**, כלומר אותו שהוא מהול ומקיים מה שכתוב בלוחות הברית הוא זוכה למעלה הזאת. ד"א **רָאָה** במילוי כזה רי"ש אל"ף ה"א, כלומר ראש אלף שלך יהיה ה' שהוא ה' חומשי תורה שנאמר (תהלים קיא) **רְאֵשִׁית חֲכָמָה רְאָת יְ-הוָה. רְאָת בגימטריא תורה.** ד"א **אֶנְכִי א'** תורה אחת, נ' חמישים שערי בינה, כ' זו מילה שניתנה לכ' דור, י' עשרת הדברות שכל המצוות כלולים בהם, הרי **אֶנְכִי**. ד"א **רָאָה אֶנְכִי** גימטריא **ראה כסא**, כלומר ראה כמה חיבבתי התורה שחצבתי מכסא כבודי הלוחות לכתוב בהם התורה. **נָתַן** בגימטריא ת"ק, כלומר העולם שהוא מהלך ת"ק שנה מתקיים בזכות המתנה שנתתי לכם. (רבינו אפרים)

וְשִׂמְחַת בְּתוֹךְ אֶתָּה וּבְנֶךְ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְכוּ' (טז יד) למה בסוכות נכפלה מצות 'השמחה'?

בחה הפסח לא נאמר 'שמחה', ובעצרת נאמר חד 'שמחה' (לעיל יא) וְשִׂמְחָתָהּ לִפְנֵי יְ-הוָה אֶל־לִיָּהּ, ובסוכות ב' שמחות וְשִׂמְחָתָהּ בַּחֲגֹג וכן וְהִיָּית אֶף שְׂמֵת, וזאת משום דבפסח עדיין לא קיבלו את התורה על כן לא כתב 'שמחה', ובעצרת שקבלו את התורה כתיב ביה חד 'שמחה', ובסוכות שכבר נמחלו החטאים אחרי יום כיפור, כתיב ב' שמחות, וזהו וְהִיָּית אֶף שְׂמֵת, ר"ת שנמחלו מִמֶּךָ חטאים. (אמרות ה', אונים לתורה)

וְהָיִיתָ אֶד שְׂמַח. פרש"י - לפי פשוטו, אֵין זֶה לְשׁוֹן צוּי, אֲלֵא לְשׁוֹן הַבְּטָחָה. כתב האבן עזרא - מצוה לשמוח בחג הסוכות וכו' כי יברכך לעתיד ותהיה לעולם שמח. כתב הפלא יועץ - וְצִנְנוּ לִשְׂמַח שְׂמַחָה שֶׁל מִצְוָה [בחג הסוכות] והוא סימן טוב לכל השנה שכתבו גורי האר"י ז"ל, שמי שיהא שמח וטוב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש הזה, **מובטח לו שתעלה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמח.** (פלא יועץ - סוכה)

הנותן צדקה לשם שמים הקב"ה זורעה בגן עדן, כיצד אם נותן להם כסף או שוה כסף או כל דבר שהוא הנאה לעני והכל כנגד העוני הרי מזה לעני שקולו כנגד הרבה לעשיר והקב"ה זורעה בג"ע כמה תבואה יכולים לקנות במעות וזורעם בג"ע וצומחים בכל שנה ושנה מכניסם לאוצר וכן מיני מגדים ונהנה מהם לעה"ב שנאמר (ישעיהו סא יא) **כִּי כְאֶרֶץ תּוֹבֵיִא צִמְחָה וּכְגֵנָה זְרוּעֶיהָ תִצְמַח פֶּן אֶ-לֹנֵי י־הוּה יִצְמַח צִדְקָה וּתְהִלָּה נִגַּד כָּל הַגּוֹיִם**. וכתוב (תהלים יג) **אִור זָרַע לַצַּדִּיק** וכתוב (שה"ש י) **וְעַל פִּתְחֵינוּ כָּל מְגִדִּים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁוּם** וכתוב (דברים לב לד) **הֲלֹא הוּא פֶמֶס עֲמָדֵי חֲתָם בְּאוֹצְרֹתָי**. וכתוב (הושע יב) **זָרְעוּ לָכֶם לַצִּדְקָה קִצְרוּ לָפִי חֶסֶד** כל מי שמהנה צדיק כפי הנאה שנהנה וכפי המעשה אם עני הוא ונותן פרוטה לעני יש לו זכות בפרוטה יותר טוב מלעשיר כמה פרוטות הנותן פרוטה לעני יזכה לראות פני שכינה. (ספר חסידים שכא)

טעם לזה כי אפשר שיזדמן לו עני רעב ביותר שנוטה למות מחמת רעבון ועל ידי צדקה שנותן לו הוא מחייהו ונמצא זה יש לו חלק בכמה מצות רבים ועצומים אשר יעשה אותו עני באותם שנים שהוא חי בעולם הזה בחר הכי. הנה ימצא כזאת בעניים החולים שיזדמן עני חולה שהיה מת מאותו חולי שבו אם לא היה שותה סם רפואה ואם לא היה זה נותן לו צדקה שיקנה סם רפואה וישתה ויתרפא לא היה לו מעות לקנות או היה מעכב שתיית הסם יום או יומיים והיה מכביד החולי ולא היה מועיל הסם וזה שנתן לו צדקה וקנה תכף ושתה ונתרפא הוא היה סיבה שיחיה כמה שנים ויעסוק בתורה ויעשה מצוות ולכן שְׁקוּלָה מִצְוֹת צִדְקָה כְּנָגֵד כָּל הַמִּצְוֹת.

גם נרמז במילוי תיבת צִדְקָה כזה צד"י דל"ת קו"ף ה"ה [535] עולה תקל"ה ועם הכולל עולה כמנין מִצְוֹת [536] לרמוז שְׁשִׁיקוּלָה צִדְקָה כְּנָגֵד כָּל הַמִּצְוֹת. גם המלוי הזה עולה מספר קו צִיפּוּר [536] שממנו יתגלה משיח צדקנו בגאולה העתידה להיות במהרה בימינו אמן כמו שאמרו בזוהר שמות לרמוז שהצדקה מקרבת הגאולה. (בן יהוידע – בב"ב ט.)

כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים שהיא שקולה כנגד כל המצוות והוא שהנותן צדקה הקב"ה משלם לו כמ"ש (משלי יז) **מַלְוֶה יְ-הוָה חוֹנֵן דָּל וגו'** והמעלים מלתנה יש לו לב בליעל לאמר שאין מי שישלם לו והרי הוא ככופר בה' ומודה באלהי זהב וכסף. (חידושי אגדות שם)

שאלות

- א. **וְלִקְחֶתָּ אֶת הַמִּרְצָע וְנִתְּמָה בְּאֶזְנוֹ וּבִדְלֶת וְהָיָה לָךְ עֶבֶד עוֹלָם** (טו יז) אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי שִׁשְׁמָעָה קוֹלִי עַל הַר סִינִי בְּשָׁעָה שְׁאַמְרֶתִּי: 'כִּי לִי בְנִי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים' – וְלֹא עֲבָדִים לְעֲבָדִים, וְהָלַךְ זֶה וְקָנָה אֶדוֹן לְעַצְמוֹ – יִרְצָע. (קידושין כב:). היכן רמזו בעשרת הדיברות שאמר הקב"ה 'כִּי לִי בְנִי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים'.
- ב. **כִּי יִרְחֹבֵי יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כְּאֲשֶׁר דָּבַר לָךְ וְאֶמְרָת אֶכְלָה בְּשֹׁר כִּי תִאָּנֶה נִפְשְׁךָ לְאָכֹל בְּשֹׁר בְּכָל אֹת נִפְשְׁךָ תֹאכַל בְּשֹׁר.** (יב כ) כתיב (טז יד) **וְשִׁמְחֶתָּ בַחֲמֶךָ**, ואין שמחה אלא בבשר ויין. (פסחים קט.) ג' פעמים כתיב בפסוק **בְּשֹׁר**, כנגד ג' רגלים שמצוה לאכול בשר. במילה **בְּשֹׁר** רמוזים הזמנים בהם מצוה לאכול בשר מלבד ג' רגלים.
- ג. **לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בְחֵלֶב אִמּוֹ** (יד כא) באיזה מקרה מבשל בשר בחלב ועובר על חמישה איסורים שונים.
- ד. בבעלי חיים אלו אין איסור צער בעלי חיים.
- ה. **נָתַן תָּמֹן לוֹ וְלֹא יָרַע לִבְכָּה בְּתַתָּהּ לוֹ כִּי בְגָלַל הַדָּבָר הָזֶה יִבְרָכֶךָ יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדֶךָ.** (טו י) בפסוק זה רמז למאמר חז"ל (בב"ב ט:) **כָּל הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעַנִּי – מִתְּבָרַךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת.** וְהַמְפִּיֵּס בְּדָבָרִים – מִתְּבָרַךְ בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת. רמז בפרשה למאמר חז"ל (קהלת רבה ה יד) **כְּשֶׁאָדָם בָּא לְעוֹלָם יִדְּיוֹ הֵן קְפֻצוֹת, וְכִשְׁהוּא נִפְטָר מִן הָעוֹלָם יִדְּיוֹ הֵן פְּשׁוּטוֹת [פתוחות].**
- ז. בעל חיים הנמנה בפרשתנו בין שבע החיות המותרות באכילה, וי"א שהוא הגירפה.
- ח. **כִּי יִסִּיתָךְ אֲחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ אוֹ בֶּנֶךְ אוֹ בִתְךָ** (יג ז) פרש"י **אֲחִיךָ מֵאֵב, או בֶּן אִמֶּךָ מֵאֵם** (ספרי). מה הטעם דכתיב **בֶּן אִמֶּךָ** ולא כתיב בן אביך.
- ח. **וְשׁוּר אוֹ שָׂה אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְיוֹם אֶחָד.** (כב כח) פרש"י – נוהג בנזקקה, שְׁחָטוּר הָאֵם וְהַבֵּן אוֹ הַבֵּת; וְאֵינוֹ נוֹהֵג בְּנָכְרִים, וּמִתֵּר לְשַׁחַט הָאֵב וְהַבֵּן, אוֹ הָאֵב וְהַבֵּת. היכן מצינו ששוחט האם והבן או הבת ואינו עובר באיסור.
- ט. **רַק חֶזֶק לְבַלְתִּי אֶחָד הֵדָם כִּי הֵדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר.** **לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֶיךָ יְ-הוָה.** (יב – כג) מה הקשר בין איסור אכילת הדם לבין **לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ**.
- י. **כִּי אִם אַל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיכֶם מִכָּל שְׁבָטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שֵׁם לְשָׁכְנוֹ תִדְרָשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה.** (יב יד) **בְּאֶחָד שְׁבָטֶיךָ** – זה שילה, מִכָּל שְׁבָטֵיכֶם – זה ירושלים. (ספרי) משכן נוב הוקם לאחר חורבן משכן שילה. ומשכן גבעון הוקם לאחר חורבן המשכן בנוב. בפסוק זה רמז למקומות המשכן והמקדש.
- כ. **וּבִשְׁלֹת וְאֶכְלֶת בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבֹקֶר וְהִלַּכְתָּ לֹאֲהֲלֶיךָ.** (יז טז) למה כתיב בפסוק **וּפְנִיתָ בְּבֹקֶר וְהִלַּכְתָּ לֹאֲהֲלֶיךָ** יותר משאר ימים טובים דלא כתיב בהו. והוא קשור למספר הימים שהיה לוקח לבוא לירושלים ולשוב לביתו לאדם בינוני.
- כ. היכן מוזכרים אבן שוהם של יוסף ואבן ישפה של בנימין בהפטרה.
- ל. **שְׁבָעָה שָׁבַעַת תִּסְפֵּר לָךְ מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקִמָּה תַחֵל לִסְפֹּר שְׁבָעָה שָׁבַעַת.** (יז ט) מה הטעם שמנין ימי הספירה קודם מתן תורה הם מ"ט ימים בדיוק.
- מ. **הַעֲנִיק מַעֲנִיק לוֹ מִצְאָנָה וּמִגְרָנָה וּמִיִּקְרָה** (טו יד). לאיזה עבד עברי אין דין הענקה.
- ג. **הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן מַעֲזֹב אֶת הַלֵּוִי כָּל יְמֵיךָ עַל אֲדָמְתָּהּ.** (יב יט) פרש"י – אָכַל בְּגוֹלָה אֵינָה מְזַהֶר עָלֶיךָ יוֹמֵר מַעֲנִי יִשְׂרָאֵל. (ספרי) מה הטעם שאתה מצווה להחיותו ולהספיקו רק בארץ ולא בחוץ לארץ. שהרי מצוות (ויקרא כא ח) **וְקִדְשָׁתוּ נוֹהֲגַת גַּם בְּלוֹי וגו'** בחו"ל.
- ג. **וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פֶּסֶט אוֹ עוֹר כָּל מוֹם רַע לֹא תִנְחָנּוּ לִי-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ.** (טו כא) כתיב **וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם**, מה בא לרבות **כָּל מוֹם רַע**. וכי יש מום שאינו רע.
- ס. **כִּי הָרַג תִּהְרַגְנּוּ יָדְךָ תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוֹ וְיָד כָּל הָעָם בְּאַחֲרָנָה.** (יג יז) מה הטעם דכתיב **הָרַג תִּהְרַגְנּוּ** בכפל לשון, והכתיב יָדְךָ תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוֹ וְיָד כָּל הָעָם בְּאַחֲרָנָה. ודרשו חז"ל **לֹא מֵת בְּיָדוֹ, נִמּוֹת בְּיָד אֲחֵרִים.** (ספרי)
- ע. **אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֶבְיוֹן** (טו ד) פרש"י – וְהִלָּךְ הוּא אוֹמֵר: **כִּי לֹא יִתְדַל אֶבְיוֹן** (טו יא) אֵלָּא בְּזֶמֶן שְׁאַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, אֶבְיוֹנִים בְּאַחֲרִים וְלֹא בָכֶם; וְכִשְׁאִין אַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, אֶבְיוֹנִים בָּכֶם. וקשה אם לא יהיה אביון למי יתנו מעשר עני, שהרי שנה ג' של שמיטה היו נותנים מעשר עני במקום מעשר שני.
- פ. **בְּשַׁעֲרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטֶּמֶא וְהַטְהוֹר יִתְדוּ בְּצִבִּי וְכֹאנֵל.** (טו כב) מגיד ששניהם אוכלים בקערה אחת ואין חוששין. וקשה שהרי טימא את האוכלין ויש אזהרה לאוכל חולין בטהרה כדרך ששנינו (ויקרא יא מד) **וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים.** וכהן שאכל בשר קדשים בטומאה הרי זה בכרת.
- צ. **כָּל צִפּוּר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ.** (יד יא) חז"ל נתנו סימן לעוף טהור כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף. (חולין נט.) אלו השלושה סימנים רמוזים במילת צִפּוּר.
- ק. **לֹא תֹאכַל עָלָיו חֶמֶץ שְׁבַעַת יָמִים תֹאכַל עָלָיו מִצְוֹת לָחֶם עֲנִי.** (יז ג) מנין השעות שנאסרים בחמץ מן התורה רמוזים בפסוק (תהלים קה לו) **וַיִּזְצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאִין בְּשִׁבְטֵי כוֹשֵׁל.**
- ר. **כִּי יִרְחֹבֵי יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כְּאֲשֶׁר דָּבַר לָךְ וְאֶמְרָת אֶכְלָה בְּשֹׁר כִּי תִאָּנֶה נִפְשְׁךָ לְאָכֹל בְּשֹׁר בְּכָל אֹת נִפְשְׁךָ תֹאכַל בְּשֹׁר.** (יב כ) כתיב (יב כ) רמז בפסוק למאמר חז"ל (משנה חולין ב א) **רַב אֶחָד בְּעוֹרָה, וְרַב שְׁנַיִם בְּפִתָּה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה.**
- ר. **כָּל צִפּוּר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ** (יד יא). פרש"י – לְהַתִּיר מִשְׁלַחַת שְׁבִמְצָרַע. (ספרי) **וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ** (יד יב) פרש"י – לְאַסֵּר אֶת הַשְּׁחוּטָה [דמצורע]. מה הטעם שהשחוטת נאסרה באכילה, והחיה [היינו הציפור המשולחת שלא נשחטה] מותרת באכילה. ושנינו (משנה נעעים יד ה) **'שְׁתֵּי צִפּוּרִים' מִצְנֶתָן שִׁיחֵיו שְׁוֹת בְּמִרְצָה בְּקוֹמָה וּבְדָמִים וְלִקְחֶתָּהּ בְּאַחַת.**
- ש. **וְדִרְשָׁתָּ וְחִקְרָתָּ וְשִׁאלְתָּ הֵיטֵב וְהָיָה אֲמַת נְכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָהּ תִּתְעַבָּה הַזֹּאת בְּקִרְבָּךְ.** (יג טו) פרש"י – מִפָּאָן לְמַדּוֹ שְׁבַע תְּקִירוֹת. מה היו שואלים את העדים בדיני נפשות?
- ת. **לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בְחֵלֶב אִמּוֹ.** (יד כא) רמז בפסוק להלכה (רמב"ם הל' גירושין יא כה-כו) גזרו חכמים שלא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו. כמה הוא זמן היניקה כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו ומוים שנאסרה בו.

תשובות

- א. אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - מִבֵּית עֲבָדִים. והוא כפל לשון **מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - מִבֵּית עֲבָדִים**, מכאן עלינו להבין שהקב"ה הוציאנו מבית עבדים כדי שנהיה עבדים לה'. כי תמורת פדיתנו מלהיות עבדי פרעה חייבים אנו להיות אך ורק עובדי ה' ועבדיו הנאמנים. (בן יהודה - קידושין כב:)
- ב. ברית מילה, שבת, ראש חודש וכן ראש השנה ר"ת **בְּשַׁר**. (רבינו אפרים)
- ג. גיד הנשה שבישלו בחלב ביום טוב ואכלו - לוקה חֲמֵשׁ. לוקה משום אוכל גיד, ולוקה משום מבשל ביום טוב שלא לצורך, ולוקה משום מבשל גיד בְּחֵלֶב, ולוקה משום אוכל בְּשַׁר בְּחֵלֶב, ולוקה משום הִכְעָרָה. פרש"י - קסבר יש בגידין בנותן טעם. (מכות כא:)*
- ד. דגים וחגבים אין בהם איסור צער בעלי חיים, ולכן מותר לחתוך הקשקשים מן הדגים בעודם בחיים. (אוצר פלאות התורה בשם שו"ת פקודת אלעזר יו"ד סז)
- ה. הִנֵּה בגימטריא י"ז - משום שהנותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות, וכאשר נותן וגם מפייס מתברך בי"ז ברכות. (פניני הגר"א ע"פ התוס' שם)*
- ו. וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ לֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ לוֹ (טו ז-ח) וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מִלֶּת צִדְקָה, כי סופך למות ואז פִּתְחָה תִפְתַּח אֶת יָדְךָ. בכל ענייני העולם הזה עליך לנהוג בידיים קפוצות, אבל בנוגע לקנייניך הרוחניים בפרט של נתינת הצדקה עליך למלא את ידך 'לפתוח' אותם ברוחב ולהריק בהם את השפע העליון. (נוה צדיקים ב ב)
- ז. זָמַר הוא בעל חיים הנמנה בפרשתנו בין שבע החיות המותרות באכילה. כתב הרשב"ץ - הרבה העידו לי על חיה גדולה, שהוא בלשון התורה זָמַר ותרנגמה הגאון (הר"ג) אלזראפא, שצווארה ארוך וגופה גדול מאד, עד שכשהיא בתוך החומה, פושטת צווארה חוץ לחומה. והעידו לי כי ראו אותה בפאס. (יבין שמועה הל' טריפות ה ב) וכ"כ 'תבואות הארץ' זָמַר - מתרגם רבינו סעדיה גאון וכן בתרגום הפרסי אלזראפה, רוצה לומר גיראפפה ואין נמצא בארץ כי אם בחלק אפריקא ובארץ אמעריקא. והזקוני כתב זָמַר - לא איתפרש.
- ח. חביב הוא עליך לפי ששניכם יצאתם מבטן אחת. וכן כתיב (שה"ר ח א) מִי יִתְּנָה כָּפָחַ לִי יוֹנָק שְׂדֵי אֲמִי. אבל בני האב אינם חביבים כ"כ זה לזה מפני הירושה. (דעת זקנים, הרא"ש) הוא הדין לכן אבין אלא שדיבר הכתוב בהווה לפי שהוא אוהבו ורגיל אצלו יותר מאחיו בן עמו לפי שאינו חולק עמו בנחלה. (הזקוני) אע"פ שאינו מתקנא בך מחמת ירושת אבין, כ"ש אחיך בן אבין שמשאך לרעה שתמות. (הרוקח) ששניהם נוצרו בבטן אחד (עטרת זקנים)
- ח. חיה ששחטה אינו נוהג האיסור של **אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ** והוא נוהג רק בבהמה. ובה לא הוקש צבי ואיל לבהמה. וכן השוחט בהמה מעוברת אין בזה איסור משום **אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ** (חולין טז). (אוצר החידות) וכן אין איסור בעופות. וכן השוחט ונתנבלה בידו, הנוחר והמעקר - פטור משום **אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ**. (ספרי)
- ט. טימטום הנפש גורמת אכילת הדם וכן משפיע על אכזריות באדם, וכידוע אכזריות עוברת בירושה מאבות לבנים, והכי פירושו **לֹא תִאֲכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּלְבִנְיָךְ אַחֲרֶיךָ** כדי שבניך יהיו טובים בלי מידות רעות. (מדשן ביתך בשם רבי יונתן אייבשיץ)
- י. יִבְחֶר במילוי כזה: 'יוד', 'בית', 'חית', 'ריש', החלק הנסתר מאותיות אלו, היינו החלק משם האות שאינו מופיע במילה, הן האותיות: וד, ית, ית, ש, עולה אלף מאה שלושים. שהוא בגימטריא **שילה, נוב, גבעון, ירושלים**, אלו מקומות המקדש והמשכן שעולים במדויק למנין 1130. (מדשן ביתך בשם האר' מאוסטרובצה)
- כ. כ' ימים לוקח לבוא לירושלים וכ' ימים לשוב לביתו, מהלך ארץ ישראל ד' מאות פרסה, וירושלים באמצע הרי ב' מאות פרסה לכל עבר, ומהלך אדם בינוני י' פרסאות, וז' ימי שבתות וז' ימים של פסח שאין יכול ללכת משם הרי מ"ח ימים ויום נ' עצרת. נמצא שאין שהות להיות בביתו כי אם יום אחד, לכך נאמר **וּפְנִיתָ בִּבְקֶרֶךָ דַּל"כ** לא יכול לחזור בעצרת וימנעו לעלות לרגל לכך הזהיר הכתוב ללכת ולבוא לירושלים. (עטרת זקנים, רבינו בחיי)
- כ. **כִּדְבַר שְׁמִשְׁתִּיךָ** (ישעיה נד יב). סד אָמַר: שוֹהֵם, וְסָד אָמַר: יִשְׁפָּה. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לָקְחִי קָדִין וְקָדִין. (בב"ב עה). פירש הרשב"ם - כדברי זה וכדברי זה והיינו **כִּדְבַר** משוהם וישפה תבנה. שֶׁהֵם הוּא אֲבֵנוּ שֶׁל יוֹסֵף וְיִשְׁפָּה הוּא שֶׁל בְּנִימִין. תרגום יונתן - בְּמֶרְגְּלִין היינו מרגליות.*
- ל. **לֵב טוֹב** בגימטריא **מ"ט** - התורה היא רוחנית ואינה חלה על האדם שיש לו מחשבות רעות ויצר זונה ולב רע, כי התורה כולה טהורה. לכך הכניע הקב"ה את ישראל בגלות מצרים להחליש כח היצר הרע אשר משכנו בחלל השמאלי שבלב. ותוכל לשכון שם התורה ע"י היצר **טוב** שהוא בחלל הימני שבלב. ועל כן סופרין קודם מתן תורה מנין מ"ט שהוא מספר **לֵב טוֹב**. (בני יששכר ניסן מאמר יב אות יב)
- מ. מכר את עצמו לעבד אין לו דין הענקה מאחר ורבו אינו מוסר לו שפחה כנענית אם כן אין בו את הטעם (טו יח) **כִּי מִשְׁנֵה שָׂכָר שָׂכָר עֲבָדְךָ**. וכן אם יוצא בגרעון כסף אין מעניקים לו לפי שנאמר (טו יג) **וְכִי תִשְׁלַחֲנֶנּוּ חֲפָשִׁי מִעֲמֶךָ** וזה לא שלחו חופשי אלא העבד נתן הדמים. דהיינו אם עבד פחות משש שנים או יותר משש שנים אין מעניקין לו. וכן אם גניבתו יותר מעבודתו. וכן בורח כשפגע בו יובל והוא יוצא ע"פ דין לחופש אין לו הענקה.*
- נ. נחלה יש לישראל בארץ ישראל משא"כ ללוי, ולכן צריך ליתן עניך עליו, אבל בגולה גם לישראל אין לו נחלה לכן שניהם שוים שם. (פענח רזא בשם בכור שור)
- נ. נולד בעל מום ממעי אמו בא לרבות שגם **לֹא תִזְכְּנוּ**. הו"א מכיון שכך נולד אין הוא נחשב בעל מום. וזהו **פֶּל מוֹם רָע**. **וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם** מיירי בנעשה בו מום אחרי שנולד. (הזקוני בשם ספרי)
- ס. סקילה ותליה הם שתי מיתות - וזהו **הָרָג וְתִהְיֶנּוּ**, לפי שכל הנסקלין נתלין. (סנהדרין מה:) (רבינו אפרים)
- ע. עניים יהיו בעולם בכל זמן, בין שעושים רצונו של מקום בין שאין עושים רצונו של מקום ולהם יתנו מעשר עני. אביון הוא יותר מעני לפי שהוא תאב יותר מעני, ואביון לא יהיה באותו זמן כשעושים רצונו של מקום. (מושב זקנים)
- פ. פירות דווקא קאמר דשייכא בהו תרומה אבל לא בבשר. (מושב זקנים)*
- צ. **צַפֵּר** אותיות שניות של שלושה סימנים אלו והם: **אצבע הצד"י, זפק הפ', קרקבן הר', הרי צפר**. (רבינו אפרים בשם ממרח"ם ז"ל, טעמי המצוות)
- ק. קע"ד שעות נאסרים חמץ מן התורה בגימטריא **כָּסֶף זָהָב** (174). באלו ב' השמות כס"ה בפ"ז יצאו ישראל ממצרים והם אותיות **כָּסֶף זָהָב**. (אותיות השמות הללו מסוגלים לכיון בכל יום למשא ומתן). (דו ידיו) והנה רז"ל הוסיפו באיסור חמץ עוד ב' שעות כדי שלא יבוא לידי מכשול (פסחים יא:) אבל בצאת ישראל ממצרים היו משומרים וזהו **וְאֵין בְּשִׁבְטֵי פוֹשֵׁל** לא היה בהם חשש מכשול כי ה' שומרם מכל דבר רע. (בני יששכר ניסן מאמר ח אות ו)*
- ר. רובו של אחד כמוהו ר"ת **כָּאֲשֶׁר**. וכן כאשר אחד שנים רוב. **כָּאֲשֶׁר צִוְּתָה** (יב כ"א) בגימטריא **רוב האחד בעוף ורוב השנים בבהמה**. (1057) (הרוקח)
- ר. ראויה השחוט לקבל טומאה וידבק בה רוח הטומאה הפורחת מן המצורע ואינה טהורה ואכילתה נתעבת. ובעלי החיים לא יקבלו טומאה אם יגעו בשרץ או בשאר טומאות כל זמן שהם בחיים, ולכן טומאת המצורע לא תדבק בחיה. (מושב זקנים)*
- ש. שמיטה, שנה, חודש בכמה בחדש באיזה יום בכמה שעות מן היום באיזה מקום. ועוד היו בודקין אותן בשבע בדיקות, והבדיקות הן הדברים שאינן עיקר בעדות ואין העדות תלויה בהן, והוא ששואלין להם מה היה לבוש הנהרג או ההורג, בגדים לבנים או שחורים, עפר האדמה שנהרג עליה היה לבן או אדום. (רבינו בחיי)*
- ת. **תְּבַשֵּׁל** הוא תשל"ב ימים שהם כ"ד חודשי חמה וב' ימים. כיצד שס"ה מנין ימות החמה, הרי בכ"ד חודש תשל"ל ימים (שס"ה + שס"ה) וב' ימים הרי תשל"ב כמנין **תְּבַשֵּׁל**. ואמר רחמנא לא תְּבַשֵּׁל (מושב זקנים)

מקורות / חידודים *

ג. **המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב** ואכלו יש בזה חמשה אסורין והם אכילת גיד הנשה ואכילה בשר בחלב ובשול בשר בחלב ובשול שלא לצורך ביום טוב והבערה שלא לצורך ביום טוב. ומ"מ אין כאן אלא מלקות אחת והוא אכילת גיד הנשה שעל בישול והבערה שלא לצורך אינו לוקה הואיל ויש בהן סרך אוכל נפש אע"פ שהאוכל אסור לו כמו שביארנו במקומו בראשון של יום טוב וכן על אכילתו ובישולו בחלב אינו לוקה שאין בגידין בנותן טעם. (המאירי שם) ה. **קל הנותן פרוטה לעני – מתברך בשש ברכות, והמפייסו ברכות – מתברך באחת עשרה ברכות**. נמצא פיוס בפה מרויח חמשה ברכות יותר. ובזה יובן בס"ד **שמתה לאיש במענה פיו** (משלי טו, כג) **שמתה** אותיות **חמשה** שזוכה לחמשה ברכות מכח מענה פיו שמפייס לעני. ועוד נראה לי בפרוטה של צדקה, **פרוטה** 'פטר ו'ה' מלשון **נפטירו בשפה** (תהלים כב, ח) רצונו לומר אם פטר בפיו שפייסו אז יזכה לשש וחמש שהם אותיות ו"ה. והא דמתברך הנותן בשש ברכות, מפני דכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא (משנה סנהדרין ד, ה) והעולם הוא שש קצוות שהם מעלה ומטה וארבע רוחות ולכן כנגד הששה מתברך בששה. (בן יהודה בב"ט:)

והמפייסו ברכות וכ' להתוס' הנותן ומפייס ג"כ מתברך ב"ז ברכות גימטריא **טוב** והיינו דכתיב (קהלת ז יז) **ביום טובה הנה בטוב וימים רעים רעה ראה** פירוש בזמן טובה ועשירות שלך היה בטוב תתן ותפייס שתתברך **בטוב** ברכות **וימים רעים רעה ראה** והבט ותדאג ליום רעה שגלגל הוא שחזור בעולם. (חת"ס שם) **שאל העני ולא רצה זה ליתן לו עבר על לא תעשה שנאמר** (דברים טו ז) **לא תאמין את לבךך ולא תקפץ את ידך** ובטל מצות עשה שנאמר (דברים טו יא) **פתח תפתח את ידך** לו לא היה בידו ליתן אין כאן עברה על לאו ועשה ומ"מ יפייסוהו בדברים ואמרים נוחמים דרך צחות אמרו הנותן פרוטה לעני מתברך בשש והמפייסו בדברים אע"פ שלא נתן מתברך באחת עשרה מכאן ואילך צא וחשוב נתן ופייס כמה הוא מתברך. ויש מפרשים המפייסו עם הנתינה מתברך באחת עשרה ושיטת הסוגיא מוכחת אף בלא נתינה ובלבד בשאין ידו משגת. (מאירי שם)

אפשר לתת טעם במ"ש רבינו האר"י זצ"ל דע"י הצדקה מיחד קב"ה ושכינתיה. וידוע דצדקה היא בחינת השכינה וצדקה גורם ליחד קב"ה שהוא בחינת ו' עם שכינתיה. ולכן מתברך בשש ברכות בחינת ו' כנגד מה שפעל שגרם יחוד ו' עם השכינה. והמפייסו בדברים בחינת קול ודבור הרומזים לקב"ה ושכינתיה בחינת ו' ה' גימטריא י"א לכן מתברך ב"א ברכות. ועוד יש לרמוז דהצדקה גופה גורמת יחוד קב"ה ו' וע"י הפיוס לבחינת דל מרבה שלו"ם וע"כ דין הוא להתברך באחד עשר כנגד ו"ה. (פתח עינים שם)

כ. **אמר להם הקדוש ברוך הוא: להניי פדיון ופדיון**. נמצא יהיה של 'שש' ו'י' ו'ש' ראשי תיבות שלהם ש"י ובזה יובן להנחיל אהבי 'יש' (משלי ח, כא) וידוע ששם של יוסף שהוא יסוד דכורא ו'שש' של בנימין שהוא יסוד נוקבא, נמצא שניהם יסוד ונרמזו ב'פך'כד' (ישעיה נד, יב) כי כד הוא ד' פעמים כ' שעולה מספר יסוד $80=4 \times 20$ וכן כד השני הוא ד' פעמים כ' שהוא מספר יסוד. ועוד נראה לי בס"ד שהיה אבן של 'שש' כי ישראל כוחם בפיהם ולכן נדמו לתולעת דאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא בשלח ט' ושחר טוב תהלים כב) מה תולעת כחה בפיה אף ישראל כוחם בפיהם ולעתיד יתחזק כח הפה שלהם וזה נרמז ב'שש' חלק התיבה לשתיים וקרי בה 'יש' פה'. גם שערי תפלה שננעלו בגלות רמזים בפה וכמו שאמר רבינו האר"י ז"ל (בשער מאמרי רשב"י) ולעתיד נפתחים ונשארים קיימים בפתיחתם וזהו 'יש' פה'. ובאבן **הששם** נרמז עילוי התפארת והמלכות שיהיו שני מלכים בכתר אחד והיינו 'שי"ן' ד'ששם במלואה הוא 'שני' ונשאר 'מה' הרי נרמז כאן 'שני' מה'. או ש'ש' ד'ששם הוא ראשי תיבות 'שוה' רצונו לומר תהיה המלכות שהוא סוד אבן תהיה שוה עם בחינת שם מ"ה. (בן יהודה שם)

מ. **שש שנים יעבד**. (שמות כא ב) זה הוכפל במשנה תורה (דברים טו יב) **ושעבדך שש שנים**, שמדבר גם כן במכרוהו בית דין כנ"ל. רק ששם יש לפרש שהוא מאמר תנאי, עם עבדך שש שנים אז לא תשלחנו ריקם. אבל עם עבד פחות או יותר אין מעניקין לו. אבל יוכל למכרו על יותר משש אם גנבתו שוה יותר מעבודת שש שנים דהא כתיב ונמכר בגנבתו. לכן באר פה בהחלט שרק שש שנים יעבוד, ואם גנבתו שווה יותר, יש פלוגתא לקמן ושם יתבאר. (מלבי"ם)

פ. **בשעריך תאכלנו**, הכהן חוץ למקדש. **הטמא והטהור**, לשון קריאה הוא, ויחזור אל תאכלנו, כלומר אתה הכהן בין טמא בין טהור. ואינו בבשר קדש, שאם אכלו טמא הרי הוא בכרת. (רבינו בחי')

הטמא והטהור יחדיו יאכלנו וכן בסוף גבי בכור כתיב יחדיו, ובקרא דבכל אות נפשך הטמא והטהור יאכלנו ולא כתיב יחדיו. וכבר כתבתי בזה. והפשטיות מורה, דכאן מדבר דהאוכל זה לא יאכל קדש, לכן כתיב יחדיו, אבל שם מדבר דהאוכל קדש אוכל בשר תאווה או בשר פסוהמ"ק, דבמקום שאוכל מעשר שמה אוכל בשר פסוהמ"ק, לכן אינו אוכל הטהור יחד עם הטמא, שהאוכל אוכלין טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה, ועיין פרק יוהכ"פ דיליף מקראי. ואפשר דלקדש נפסל גופו דבר תורה, וכיון שנגע בהן הטמא, הלא המה אוכלים טמאים ולכן לא כתיב יחדיו. ודו"ק. (משך חכמה)

ק. ספר 'דן ידיו' – לרבי שמשון מאוסטרופולי צוק"ל, הוא פירוש לספר 'קרנים' לר' אהרן קרדינא.

ר. **א"נ לא אמרה תורה שלח לתקלה**, ואם החיה היתה אסורה היו באים האנשים לידי מכשול כשהיו צדים עופות שמה היה בידם זה של המצורע. (מושב זקנים) ש. מעשה היה שאמרו עדים במקום פלוני תחת התאנה הרג פלוני את הנפש, ובדקו חכמים את העדים ואמרו להם תאנים שלה שחורות או לבנות, עוקצין שלהן ארוכות או קצרות. וסוד שבע חקירות כנגד שבע קצוות והשביעי היכל הקדש מכוון באמצע והוא האמת המכריע, כן יודע האמת מתוך שבע חקירות. (רבינו בחי')

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת